

«Стан навколишнього середовища». Формування екологічного світогляду. 2010. 7 (79). С. 7–10.

3. Левчук Н. В., Степанюк А.В. Підготовка майбутнього вчителя природничих дисциплін до діяльності в галузі екологічної освіти на засадах сталого розвитку Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2010. – № 1. – С. 20–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2010_1_6

4. Львовичкіна А.М. Основи екологічної психології. Навчальний посібник. К.: МАУП, 2004. 136 с.

5. Мелаш В., Гнатів О., Варениченко А. Екологізація освіти майбутніх фахівців. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія Педагогіка. №2 (13). 2014. С.170-174. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/258/1/920-1944-1-PB.pdf>

6. Про концепцію екологічної освіти в Україні: рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 20.12.2001 р. №13/6-19. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. – №7. – С.2–23.

7. Шевель А.О. Роль освіти у формуванні екологічної культури. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2008. Вип. 33. С. 33–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2008_33_6

ЕКОЛОГІЧНО-КОМПЕТЕНТНІСТНИЙ АСПЕКТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ЇХ ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

*Туник А.В.
м. Полтава*

***Анотація.** У статті розглянуто екологічно-компетентністний аспект безпеки життя і діяльності старшокласників в їх професійному навчанні. Подано власне бачення поняття «екологічно-компетентністний аспект», алгоритму дій при його застосуванні.*

***Ключові слова:** екологічний аспект, компетентність, екологічно-компетентністний аспект, безпека життя і діяльності, старшокласники, професійне навчання.*

На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається загальне погіршення екологічної ситуації в світі, і в Україні зокрема, пов'язане з виробничою діяльністю людини в усіх сферах її життя, а саме з аспектом безпеки життя і діяльності. Ця проблема потребує невідкладного вирішення пов'язаного з розробленням відповідного алгоритму дій щодо підвищення відповідальності людини, старшокласників зокрема, з використанням екологічно-компетентністного аспекту безпеки життя і діяльності в їх професійному навчанні за наслідки їхньої трудової діяльності.

Опрацювавши значну кількість науково-методичної літератури, хотілося відмітити тих, хто працював в даному напрямку, зокрема: екологи (Г. Білявський [3], В. Бровдій [4], Н. Реймерс [15]); філософи (В. Вернадський [5], М. Верніков [6], М. Дробноход [8], М. Кисельов [9], В. Крисаченко [10]); соціологи (С. Баньковська [1], Д. Маркович [13], О. Садтовський [16]); психологи (Н. Бездорога [2], С. Дерябо [7], О. Максименко [12], В. Ясвін [18]); педагоги (Л. Лук'янова [11], Г. Пустовіт [14], Г. Тарасенко [17],) та інші.

При цьому ми помітили, що екологічному напрямку приділена значна увага, а екологічно аспекту безпеки життя і діяльності старшокласників в їх професійному навчанні приділяється значно менше уваги. Це могло виникнути внаслідок багатьох чинників, але нам головніше завчасно попередити відповідну ситуацію, чим потім

героїчно долати її наслідки.

Метою нашої роботи є спроба подати власне бачення поняття «екологічно-компетентністний аспект», алгоритму дій при його застосуванні.

Для більш чіткого розуміння суті справ, хотілося б звернути вашу увагу на такі три загальноновизнані та загальноновживані поняття чи терміни, залежно від того кому як зручніше спілкуватися та висловлювати власне бачення світу, під час розгляду питань безпеки життя і діяльності старшокласників, як – «знання», «вміння» та «навички». Це цікаве поєднання. Давайте розглянемо зміст цих термінів.

Під знаннями ми розуміємо:

- чітке знання правил та інструкцій для безпеки життя і діяльності старшокласників та формування в них відповідної «культури праці»;
- уявлення про природні ресурси, які потрібні для безпечного життя;
- способи їх збереження та по можливості примноження в своїй діяльності;
- уявлення про сучасні екологічні фактори, їх небезпеку для життя і діяльності.

Вміння ми трактуємо так:

- Вміння застосовувати правила та інструкцій для безпеки в житті та діяльності в процесі професійного навчання;
- Практичні вміння та навички раціонального та бережного природокористування з використанням елементів безпеки життя і діяльності.

І відповідно, навички можна схарактеризувати такими стійкими рисами характеру особистості, як:

- Відповідальність;
- Активність;
- Ініціативність;
- Креативність;
- Цілеспрямованість.

Нам би хотілося запропонувати вам власне бачення такого терміну, як «екологічно-компетентністний аспект». Це досить цікаве поєднання слів з відповідними значеннями. А його суть буде поєднувати в собі лише два таких широковживаних в наш час терміни «екологічний аспект» та «компетентність» і відповідно отримаємо «екологічно-компетентністний аспект», тобто аспект в якому проявиться, і буде постійно розвиватися екологічна компетентність всіх учасників навчально-виховного процесу, висвітлюючи при цьому відповідні риси характеру особистості, які в поєднанні з знанневою базою дадуть старшокласникам вміння безпеки життя і діяльності, які їм необхідні в процесі навчання. Хотілося б окремо зупинитися на екологічно-компетентністному аспекті безпеки життя і діяльності старшокласників в професійному навчанні. Для успішного проведення відповідних занять ми всі вже знаємо і широко практикуємо такий алгоритм дій: спочатку старшокласники отримують знання, на наступному етапі – вміння, а на завершальному – навички. Ми пропонуємо значно інший алгоритм дій відповідно до сучасних тенденцій в професійному навчанні старшокласників, а саме: головний акцент зробити на навички, тобто на стійкі риси характеру особистості старшокласників до безпеки життя і діяльності, мотивуючи їх тим, що для оформування відповідних вмінь їм необхідно отримати знання, які будуть безпосередньо пов'язані з безпекою життя і діяльності старшокласників в їх професійному навчанні.

Отже, екологічно-компетентністний аспект є дуже важливим на сучасному етапі розвитку людства, професійного навчання зокрема. Бо в його основу цього поняття покладено принципи безпеки життя і діяльності людини, старшокласників зокрема. Даний аспект повинен сприяти розвитку в старшокласників: ефективної структури та «культури праці», покликаної на постійне дотримання правил та норм безпеки життя і діяльності; бережне та раціональне використання всіх видів природних та штучних

матеріалів в процесі їх професійного навчання; розкриття творчих здібностей, навиків до постійного самопізнання та самоствердження, гармонійного розвитку та становлення впевненої в собі та в своїх силах всебічно розвиненої особистості, яка повинна служити основою для розвитку нашого суспільства та зміцнення нашої держави.

Список використаної літератури

1. Баньковская С.П. Инваронментальная соціологія / С.П. Баньковская. – Рига, 1991. – С.67.
2. Бездорога Н.М. Соціально-психологічна ситуація формування та розвитку екологічного руху в Україні / Н.М. Бездорога // Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія : Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / [За ред. С. Д. Максименка]. – К. : «Логос», 2004. – Т.7, вип.6. – С. 22–29.
3. Білявський Г.О. Основи екологічних знань / Білявський Г.О., Падун М.М., Фурдуй Р. С. – К. : Либідь, 1995. – 288 с.
4. Бровдій В.М. Екологічні проблеми України : [навч. посіб. з екології] / В.М. Бровдій, О.О. Гаца. – К. : МОН України, 2000. – 111 с.
5. Вернадский В.И. Научная мысль как планетарное явление / В.И. Вернадский. – М. : Наука, 1991. – С. 54.
6. Верніков М.М. Екзистенціальна філософія в Україні / М.М. Верніков // Діалог культур : Україна у світовому контексті (Міжвузів. зб. наук. праць). – Вип. 2. – Львів : Каменяр, 1996. – С. 84–90.
7. Дерябо С. Д. Экологическая педагогика и психология / С.Д. Дерябо, В.А. Ясвин. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1996. – 480 с.
8. Дробноход М.І. Концептуальні основи формування екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою : [Кол.монографія] / М.І. Дробноход, Ф.В. Вольвач, С.І. Іващенко. – К. : МАУП, 2000. – 76 с.
9. Кисельов М.М. Концептуальні виміри екологічної свідомості : [Монографія] / М.М. Кисельов, В.М. Деркач, А.В. Толстоухов та ін. – К. : Парапан, 2003. – 312 с.
10. Крисаченко В.С. Екологічна культура : [навч. посіб.] / В.С. Крисаченко. – К. : Заповіт, 1996. – 352 с.
11. Лук'янова Л.Б. Екологічна освіта у професійно-технічних навчальних закладах: теоретичний і практичний аспекти : [Монографія] / Л.Б. Лук'янова. – К. : Міленіум, 2006. – 252 с.
12. Максименко О.О. Екологічна відповідальність та система екологічних цінностей школярів у контексті їхньої життєтворчості / О.О. Максименко // Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія : Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / [За ред. Максименка С.Д.]. – К. : «Логос», 2004. – Т. 7, вип. 6. – С. 208–215.
13. Маркович Д.Ж. Соціальна екологія / Д.Ж. Маркович. – М. : Просвещение, 1991.
14. Пустовіт Г.П. Деякі погляди на сутність технологій екологічної освіти учнів у позашкільних закладах / Г.П. Пустовіт // Шляхи вирішення екологічних проблем урбанізованих територій : наука, освіта, практика : Збірник праць за матеріалами всеукраїнської наук.-практ. конф. – Хмельницький : Технологічний університет Поділля, 2003. – С. 208–210.
15. Реймерс Н.Ф. Экология. Теория, законы, правила, принципы и гипотезы. – М. : Россия молодая, 1994. – 367 с.
16. Садтовський О.І. Основи соціальної екології : Курс лекцій. – К. : МАУП, 1997. – 168 с.
17. Тарасенко Г.С. Взаємозв'язок естетичної та екологічної підготовки вчителя в системі професійної освіти : [Монографія] / Галина Тарасенко. – Черкаси : «Вертикаль», видавець ПП Кандич С.Г., 2006. – 308 с.
18. Ясвин В.А. Психология отношения к природе / Ясвин В.А. – М. : Смысл, 2000. – 456 с.